

OSTAJANJE NA SNAZI ODREDBA POJEDINAČNIH KOLEKTIVNIH UGOVORA KOJE SU VAŽILE NA DAN STUPANJA NA SNAGU NOVOG ZAKONA SAMO POD USLOVOM DA NISU SA NJIM U SUPROTNOSTI

Zakon o radu

član 284

Sentenca:

Odredbe Pojedinačnog kolektivnog ugovora kojim je bilo utvrđeno da se zaposlenom kome se otkazuje ugovor o radu, kao višku zaposlenih, isplaćuje otpremnina u dvostrukom, odnosno petostrukom iznosu zarade, zavisno od godina provedenih u radnom odnosu nesaglasne su sa Ustavom i Zakonom o radu koji je donet za vreme važenja tog kolektivnog ugovora, a kojim je utvrđeno da otpremnina koja se zaposlenom na neodređeno vreme može isplatiti, ako je usled tehnoloških, ekonomskih ili organizacionih promena kod poslodavca došlo do prestanka potrebe za njegovim radom, ne može biti niža od trećine zarade zaposlenog za svaku navršenu godinu rada u radnom odnosu.

Naime, Sud je utvrdio da iz odredbe člana 284. Zakona o radu proizilazi da od dana stupanja na snagu tog zakona ostaju na snazi samo one odredbe važećih pojedinačnih kolektivnih ugovora koje nisu u suprotnosti sa odredbama tog Zakona, pa je stoga utvrdio da osporena odredba Pojedinačnog kolektivnog ugovora u vreme važenja od 23. marta 2005. godine, kada je stupio na snagu novi Zakon o radu, do 24. marta 2006. godine, kada je taj kolektivni ugovor prestao da važi, nisu bile u saglasnosti sa Ustavom i Zakonom.

Obrazloženje:

"Ustavnom sudu podneta je inicijativa za pokretanje postupka za ocenu ustavnosti i zakonitosti odredaba člana 93. Pojedinačnog kolektivnog ugovora navedenog u tački 1. izreke. Podnosioci inicijative navode da su osporene odredbe člana 93. Pojedinačnog kolektivnog ugovora, kojima je utvrđena visina otpremnine zaposlenom kome se otkazuje ugovor o radu kao višku zaposlenih, nesaglasne sa Zakonom o radu, Posebnim kolektivnim ugovorom za hemiju i nemetale ("Službeni glasnik RS", br. 44/97, 39/98 i 42/01) i Ustavom. Takođe se navodi da se povodom primene osporenog člana 93. Kolektivnog ugovora vodi spor pred Opštinskim sudom u Novom Sadu, po tužbi jednog od inicijatora i da je u toku drugostepeni postupak po žalbi. Podnosioci inicijative predlažu da Ustavni sud obustavi izvršenje pojedinačnih akata donetih na osnovu osporenog člana 93. Pojedinačnog kolektivnog ugovora.

U odgovoru donosioca osporenog Kolektivnog ugovora se navodi da su osporenim članom 93. Kolektivnog ugovora zaposlenima data ista prava kao prava utvrđena

Zakonom o radu ("Službeni glasnik RS", br. 70/01 i 73/01), koji je bio na snazi u vreme kad je podnosiocima inicijative prestao radni odnos, te da navedeni Zakon o radu u članu 7. predviđa obavezu saglasnosti opšteg akta sa zakonom, a ne i obavezu saglasnosti kolektivnog ugovora niže pravne snage sa kolektivnim ugovorom više pravne snage. Takođe, navodi se da je Poseban kolektivni ugovor za hemiju i nemetale, na koji se pozivaju podnosioci inicijative, prestao da važi 23. septembra 2005. godine, na osnovu odredbe člana 284. Zakona o radu ("Službeni glasnik RS", broj 24/05). Osporeni Pojedinačni kolektivni ugovor više nije na snazi, jer je novi stupio na snagu 24. marta 2006. godine.

Zakonom o Ustavnom sudu ("Službeni glasnik RS", broj 109/07) propisano je da će se postupci započeti pre stupanja na snagu ovog zakona okončati po odredbama ovog zakona (član 112).

U sprovedenom postupku Ustavni sud je utvrdio da je osporenim članom 93. Pojedinačnog kolektivnog ugovora predviđeno da je zaposlenom kome se otkazuje ugovor o radu kao višku zaposlenih, poslodavac dužan da isplati otpremninu čija visina zavisi od godina provedenih u radnom odnosu (staž osiguranja) i iznosi: za do 10 godina provedenih u radnom odnosu - dvostruki iznos zarade; za 10 do 20 godina u radnom odnosu - najmanje trostruki iznos zarade; za 20 do 30 godina u radnom odnosu - najmanje četverostruki iznos zarade; za preko 30 godina u radnom odnosu - najmanje petostruki iznos zarade. Prema odredbi člana 94. ovog kolektivnog ugovora, zaradom u smislu člana 93. smatra se zarada koju je zaposleni ostvario u mesecu koji prethodi mesecu u kome mu je prestao radni odnos.

Imajući u vidu da je inicijativa podneta u vreme važenja Ustava Republike Srbije od 1990. godine, koji je prestao da važi stupanjem na snagu Ustava Republike Srbije od 8. novembra 2006. godine, to je ocena ustavnosti osporenog akta izvršena u odnosu na važeći Ustav, a ocena njegove zakonitosti u odnosu na važeće zakone, saglasno odredbama člana 167. Ustava, kojima je utvrđena nadležnost Ustavnog suda.

Ustavom je propisano da svi podzakonski opšti akti Republike Srbije, opšti akti organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja, političkih stranaka, sindikata i udruženja građana i kolektivni ugovori moraju biti saglasni zakonu (član 195. stav 1).

Zakonom o radu ("Službeni glasnik RS", br. 24/05 i 61/05), koji je stupio na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije" 23. marta 2005. godine, propisano je: da je poslodavac dužan da donese program rešavanja viška zaposlenih ako utvrdi da će zbog tehnoloških, ekonomskih ili organizacionih promena doći do prestanka potrebe za radom zaposlenih na neodređeno vreme (član 153); da program, pored ostalog, sadrži i kriterijume za utvrđivanje viška zaposlenih i sredstva za rešavanje njihovog socijalno-ekonomskog položaja (član 155); da je poslodavac dužan da pre otkaza ugovora o radu, zaposlenom isplati otpremninu u visini utvrđenoj opštim aktom ili ugovorom o radu, s tim da otpremnina ne može biti niža od trećine zarade zaposlenog za svaku navršenu godinu rada u radnom odnosu (član 158. st. 1. i

2); da se zaradom smatra prosečna mesečna zarada zaposlenog utvrđena za poslednja tri meseca koja prethode mesecu u kojem se isplaćuje otpremnina (član 159).

Odredbama člana 284. Zakona o radu propisano je da odredbe kolektivnog ugovora koji je na snazi na dan stupanja na snagu ovog zakona, a koje nisu u suprotnosti sa ovim zakonom, ostaju na snazi do zaključivanja kolektivnog ugovora u skladu sa ovim zakonom, kao i da odredbe opšteg i posebnih kolektivnih ugovora zaključenih pre 21. decembra 2001. godine, koje su na snazi na dan stupanja na snagu ovog zakona i nisu u suprotnosti sa ovim zakonom, ostaju na snazi do zaključivanja kolektivnih ugovora u skladu sa ovim zakonom, a najduže šest meseci od dana njegovog stupanja na snagu.

Ustavni sud je utvrdio da je u toku važenja osporenog Pojedinačnog kolektivnog ugovora donet novi Zakon o radu, kojim je utvrđeno da otpremnina koja se zaposlenom na neodređeno vreme može isplatiti, ako je usled tehnoloških, ekonomskih ili organizacionih promena kod poslodavca došlo do prestanka potrebe za njegovim radom, ne može biti niža od trećine zarade zaposlenog za svaku navršenu godinu rada u radnom odnosu. Takođe iz odredbe člana 284. Zakona o radu proizlazi da od dana stupanja na snagu tog zakona ostaju na snazi samo one odredbe važećih pojedinačnih kolektivnih ugovora koje nisu u suprotnosti sa odredbama Zakona.

Kako osporenim odredbama člana 93. Pojedinačnog kolektivnog ugovora otpremnina nije bila uređena na način propisan Zakonom, to je Ustavni sud ocenio da ove odredbe, od 23. marta 2005. godine, kao dana stupanja na snagu Zakona o radu od 2005. godine, pa do 24. marta 2006. godine, kao dana do kada je važio osporeni Pojedinačni kolektivni ugovor, nisu bile u skladu sa zakonom.

S obzirom na to da su, prema oceni Ustavnog suda, osporene odredbe člana 93. Pojedinačnog kolektivnog ugovora bile nesaglasne sa zakonom, a da prema odredbi člana 195. stav 1. Ustava svi kolektivni ugovori moraju biti u saglasnosti sa zakonom, Ustavni sud je ocenio da osporene odredbe Kolektivnog ugovora, u vreme važenja, nisu bile u saglasnosti ni sa Ustavom.

Polazeći od navedenog, a imajući pri tome u vidu da je u toku prethodnog postupka pravno stanje potpuno utvrđeno i prikupljeni podaci pružaju pouzdan osnov za odlučivanje, kao i da su osporene odredbe kolektivnog ugovora proizvele posledice u primeni, Ustavni sud je, saglasno odredbama člana 53. stav 2. i člana 64. Zakona o Ustavnom sudu, odlučio kao u tački 1. izreke, bez donošenja rešenja o pokretanju postupka.

Polazeći od Ustavom utvrđene nadležnosti da Ustavni sud odlučuje o saglasnosti zakona i drugih opštih akata sa Ustavom, opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i potvrđenim međunarodnim ugovorima, Ustavni sud je odbacio inicijativu u delu kojim je tražena ocena saglasnosti osporenog Pojedinačnog kolektivnog ugovora sa Posebnim kolektivnim ugovorom za hemiju i nemetale ("Službeni glasnik RS", br. 44/97, 39/98 i 42/01) koji je takođe prestao da važi, saglasno članu 36. stav 1. tačka 1) Zakona o Ustavnom sudu, imajući u vidu da je u pitanju ocena međusobne saglasnosti dva

kolektivna ugovora različite pravne snage, što ne spada u nadležnost Ustavnog suda iz člana 167. Ustava.

S obzirom na to da je Ustavni sud doneo konačnu odluku u ovoj ustavnopravnoj stvari, zahtev za obustavu izvršenja pojedinačnih akata donetih na osnovu člana 93. Pojedinačnog kolektivnog ugovora, Sud je odbacio, saglasno odredbi člana 56. stav 3. Zakona o Ustavnom sudu.

Na osnovu izloženog i odredaba člana 45. tačka 5) i člana 46. tačka 3) Zakona o Ustavnom sudu, kao i člana 82. stav 1. tačka 1. i člana 84. Poslovnika o radu Ustavnog suda ("Službeni glasnik RS", br. 24/08 i 27/08), Ustavni sud je odlučio kao u izreci.

Ustavni sud, na osnovu člana 167. stav 1. tač. 1. i 3. Ustava Republike Srbije, na sednici održanoj 5. marta 2009. godine, doneo je

ODLUKU

1. Utvrđuje se da odredbe člana 93. Pojedinačnog kolektivnog ugovora AD "Agrohem" Novi Sad, od 5. februara 2004. godine, u vreme važenja od 23. marta 2005. godine do 24. marta 2006. godine, nisu bile u saglasnosti sa Ustavom i zakonom.
2. Odbacuje se inicijativa za ocenu saglasnosti Pojedinačnog kolektivnog ugovora iz tačke 1. sa Posebnim kolektivnim ugovorom za hemiju i nemetale ("Službeni glasnik RS", br. 44/97, 39/98 i 42/01).
3. Odbacuje se zahtev za obustavu izvršenja pojedinačnih akata donetih na osnovu člana 93. Pojedinačnog kolektivnog ugovora iz tačke 1. izreke."

(Odluka Ustavnog suda, IU broj 367/2005 od 5. marta 2009. godine, objavljena u "Sl. glasniku RS", br. 26/2009 od 14. aprila 2009. godine)